

Dnes (článek vyšel 12.8.2010, poznámka editora) je tomu 96 let, kdy byl svět šokován prvními výbuchy první světové války – globálního krveprolití, znamenajícího neuvěřitelné tragédie 20. století. Proč se to stalo? Jaká nelidská moc chladně tlačila svět v horkém létě 1914 do katastrofy? Oriental Review uveřejňuje exkluzivní překlad odhalující studie ruského historika Nikolaje Starikova, který je autorem řady knih o ruské a mezinárodní historii a současné geopolitice. Text níže je výňatek z jeho první knihy „Kdo dorazil ruské impérium?“, vydané v Rusku v r. 2006.

Pokud by se Princip nepokusil zabít rakouského arcivévodu Ferdinanda, obhájci války na celém světě by si našli jiný důvod. –
velkovévoda Aleksander Michajlovič Romanov

Takto se staré anglické soukromé vládě opětovně podařilo přinést do Evropy masakr... -- Alfred von Tirpitz, německý veloadmirál

Sir Edward Grey

Později byli politici různých zemí dotazováni, jak bylo možné, že nejkrvavější válka v lidské historii přišla z ničeho nic. Většina z nich bezradně rozhodla rukama, někteří z katastrofy vinili nepřátele své země, ale jeden člověk, který byl ve středobodu evropské politické scény, zůstal skromně zticha. K diskusi se nepřipojil, ani nenapsal memoáry. Tímto mužem byl lord Edward Grey, vikomt s Falladonu. Tento významný gentleman působil jako ministr zahraničí Velké Británie v letech 1906-1916. Válku nevymyslel, ale obudné plány byly realizovány jako přímý důsledek jeho snah. Díky snaze sira Greye byly miliony dospělých a dětí odeslány do hrobu, stovky tisíc vzkvétajících měst a vesnic byly zničeny a Ruské impérium bylo vymazáno z politické mapy světa.

Ale vraťme se k onomu žhavému červenci 1914. Vyšetřování zahájené Rakousko-uherskou říší dalo jednoznačnou odpověď na věčnou otázku „kdo za to může“. Arcivévodovi vrazi nejen dostali zbraně a výcvik v Srbsku, ale byli také dopraveni na bosenské území krátce před útokem. Byla to dlouho očekávaná příležitost, kterou Rakušané potřebovali k útoku na svého nenáviděného nepřítele v Bělehradě. Srbští extrémisté hodili rukavici a zabili následovníka trůnu. Jejich činy jasně ohrozily samotné základy multietnické habsburské říše.

Ale, než se rozhodly potrestat Bělehrad, potřebovaly Německo a Rakousko čas na vyřešení jedné záležitosti: pochopit, jak by na situaci reagovalo Rusko. Dříve již třikrát, v letech 1908, 1912 a 1913, Vídeň nerealizovala své přání rozdrtit Srbsko, třikrát Rusko odmítlo myšlenku bránit slovanskou vládu. Nyní, kdy byl zavražděn budoucí vladař, Němci věřili, že Nikolaj II nemůže zabránit potrestání vrahů. Německý veloadmirál Alfred von Tirpitz napsal ve svých vzpomínkách, že císař Wilhelm „považoval intervenci Ruska ve prospěch Srbska za nepravděpodobnou, protože car, podle jeho názoru, královrahy nepodpoří ...“

Ve svém oprávněném hněvu německý císař nevěnoval pozornost nenápadným, avšak

důležitým důkazům, že se blíží velká válka. Německý námořní atašé v Japonsku napsal do Berlína ještě před atentátem, 10 června 1914: „To, co na mne dělá dojem, je důvěra, s jakou zde všichni očekávají válku s Německem v blízké budoucnosti... jemné, avšak jasně citelné „něco“, co visí ve vzduchu, jako sympatie k vězni čekajícímu na popravu.“ Wilhelm II zatím neučinil své katastrofické rozhodnutí jít do války, a jeho říše již byla považována za odcházející duši na cestě ke svému stvořiteli. Což vede k pozastavení se nad tím, proč japonští politici a diplomaté mocností Trojspolku si byli tak jistí, že začne vojenský konflikt.

Odpověď je jednoduchá – pro nadcházející destrukci existoval scénář. Režiséři znali skutečný účel války, a mnozí další byli obeznámeni s jednotlivými podrobnostmi. Scénář pro válku skutečně existoval; nikdo ho neviděl na papíře, s tabulkami a odstavci, ale mnohé důkazy dosvědčují, že byl skutečný. Černov, šéf ruské Socialistické strany – Revoluční strany – o tom napsal ve svých vzpomínkách. Psal o přednášce Josefa Pilsudského, polského socialisty a budoucího vůdce nezávislého polského státu, v Paříži na počátku roku 1914.

„Pilsudski sebevědomě předpověděl, že Balkán zažehne v blízké budoucnosti rakousko-ruskou válku,“ napsal Černov a dále citoval polského socialistu, který dokonale tušil, co spustí první světovou válku! Pilsudski jistě a přesně řekl, jaká mocnost se postaví za koho a kdo další bude do ozbrojeného konfliktu zatažen. Ale to není to nejdůležitější!

„...Pilsudski pak položil přímou otázku: jak válka dopadne a kdo bude triumfovat? Jeho odpověď zní následovně: Rusko bude poraženo Rakouskem a Německem, které pak podlehne Angličanům a Francouzům (či Angličanům, Američanům a Francouzům).“

Předvídavost budoucího polského diktátora byla mimořádná! Nikolaj II, Wilhelm II a Franz Joseph ani netušili, že se chystá válka. Arcivévoda Franz Ferdinand si klidně hrál se svými dětmi v Belvedéru, Gavrilo Princip byl univerzitním studentem, Mladá Bosna ještě ani neuvažovala o zabití následovníka rakouského trůnu a generální štáby budoucích nepřátel neměly žádné plány na nadcházející válku. Josef Pilsudski nejen, že měl důvěrné znalosti o válečném scénáři, věděl dokonce, jak to skončí!

Scénář pro spuštění první světové války byl neskutečně organizačně komplikovaný, ale velmi prostý ve své podstatě. Za podpory Německa vznášel Rakousko-Uhersko nároky na Srbsko. Bělehrad vzdoruje, podporován zárukami Ruska. Zároveň Rakušané a Němci, považující sílu za optimální řešení srbského problému, museli být přesvědčeni, že Petrohrad nezasáhne na straně Srbů a omezí svoji reakci na diplomatické odsouzení. Pouze tato verze by zapálila doutnák války. Pokud by Rakousko a Německo věděly, že akce proti Bělehradu způsobí střet s Ruskem, nemusely by tuto čáru překročit, neboť by věděly, že by to znamenalo válku s Francií, a nakonec s Anglií, v důsledku francouzsko-ruské aliance.

Zjevnost tohoto potenciálního řetězce událostí byla hlavní zárukou, že k ozbrojenému konfliktu nedojde. První světové válce bylo možné snadno zabránit. Stačilo, aby Británie řekla Německu, že v případě války v Evropě nezůstane neutrální a postaví se na stranu svých spojenců z Trojspolku. Přesně takto Británie zabránila francouzsko-německé válce o několik let dříve, během marocké krize. Právě takováto akce byla potřeba, pokud chtěli londýnští gentlemani zachovat mír. Ale již v Maroku to bylo na efekt, návnada, jak zatáhnout Rusko do sítě Entente. Nyní to bylo zcela jiné: byly provedeny přípravy na zničení Ruska a Německa prostřednictvím nejstrašlivějšího představitelného vojenského konfliktu. Británie

Císař Vilém II, Německo

potřebovala válku, ale musela se vydávat za ochránce míru, aby ji zažehla.

Právě tehdy dorazil na politickou scénu lord Edward Grey, v celé své kráse. Ctihodný lord zastával ve vládě Jejicho veličenstva úřad, na kterém závisel onoho horkého léta 1914 osud celého lidstva. Stejně jako každý diplomat i šéf britského ministerstva zahraničí měl dar dlouze mluvit, aniž by něco řekl. Tento dar později skvěle předvedl ve svých pamětech. Než aby dal jasnou odpověď a zaujal jasný postoj, byla slova sira Grey onoho kritického léta plná narážek a opominutí. Nebyla to náhoda.

Po zavraždění Franze Ferdinanda 29. června 1914 šéf britské diplomacie veřejně nabídl své hluboké kondolence Vídni před parlamentem a pak zmlkl. 6. července, poté co se císař poradil s Rakušany, německý velvyslanec v Londýně, princ Lichnowsky, zašel za Greyem, aby osondoval přístup Británie k vývoji situace. Britové demonstrovali svoji lásku k míru, jako by to chtěli zdůraznit. Mimo diplomatické dvojsmysly zde byly další hmatatelné symboly náklonnosti Británie k Němcům. Primárním kořenem britsko-německého soupeření bylo námořnictvo – podněcované velkým loďařským programem Říše. Londýn považoval rozrůstající se německou flotilu za nezasřené nepřítelství, ale náhle svůj postoj změnil! Admirál Tirpitz to popsal takto: „...Vztahy mezi těmito dvěma zeměmi vypadaly tak dobře, že poprvé po mnoha letech dorazila britská námořní flotila do Německa do Kielu na týdenní slavnosti. Flotila odplula po atentátu v Sarajevu.“

A tak německý velvyslanec začal své rozhovory s Greyem tím. Lichnowsky sdělil hluboké uspokojení císaře Wilhelma návštěvou britské flotily v německém přístavu a pak jemně začal sondovat britský postoj k nadcházejícím mezinárodním komplikacím. Za tímto účelem řekl, že Rakušané podniknou akci proti Srbsku. Pak upřímně vysvětlil německý postoj: Berlín nemůže odmítnout pomoc svému spojenci, ale to by mohlo znamenat možné komplikace s Petrohradem. Němci si byli dobře vědomi, že mimo etnických sympatií byly tyto dvě monarchie spojeny také rodinnými vazbami: matka dědice srbského trůnu byla také sestrou velkovévody Nikolaje Nikolajeviče Romanova, budoucího šéfa ruské armády v budoucí válce. Sám ruský monarcha byl strýcem srbského prince Alexandra. Jen o pár měsíců dříve Nikolaj II osobně slíbil Srbsku „úplnou vojenskou pomoc“ a dokonce „jakoukoliv podporu bude potřebovat“.

A tak, když vypustil „pokusný balónek“, položil německý velvyslanec klíčovou otázku, kvůli které přišel. Němci věděli, že nějaká jednání mezi Anglií a Ruskem o námořní úmluvě probíhají a že taková dohoda by mohla povzbudit Rusko postavit se Rakousku. Striktní prohlášení londýnských diplomatů by znamenalo, že Němci by museli okamžitě začít hledat z krize cestu ven. Pokud by Rusko mělo podporu Británie, konflikt s ním by byl pro Německo nepřijatelný. Byla to vynikající příležitost ukázat německému velvyslanci britský nadutý zvednutý pysk, ale místo toho sir Grey řekl, že Británie „nemůže tolerovat zničení Francie“. Diplomaté vždy mluví zvláštním jazykem, než vždy srozumitelným běžným smrtelníkům, ale diplomaté si vzájemně dokonale rozumí. V mnoha ohledech spočívá jejich práce v interpretaci vzájemných náznaků a schopnosti mluvit, aniž by něco řekli. Přeloženo do „lidského“ jazyka, britský výraz „nemůže tolerovat zničení Francie“ znamená následující:

Petrohrad vedl jistá jednání s Londýnem;

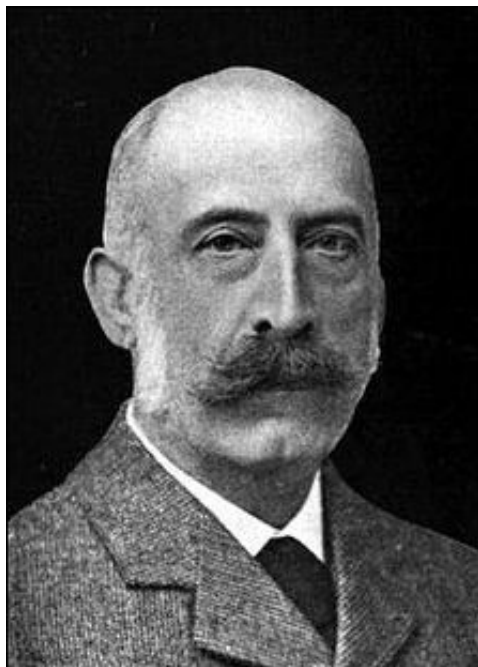
Británie nedává Rusku žádné bezpečnostní záruky;

V případě vojenského konfliktu mezi Německem a Ruskem zůstanou Britové mimo konflikt;

Jedinou věcí, která Brity znepokojuje – a proti které se rozhodně postaví – je vojenská porážka Francie.

Tolik informací můžete vložit do krátké věty. Tudíž aniž by se chytil na německou vějičku, sir Grey naznačuje Němcům, že zničení Ruska Velkou Británií netrápí.

Síla těch, kdo chtěli vyvolat válku, spočívala ve způsobu, jakým si zahrávali se stranami po obou stranách plotu, s oběma týmy. Byl to britský vynález – čelíce válce byli přátelé Němců a „spojenci“ Rusů. Když se revoluce začala šířit Ruskem, stejní gentlemani poplácávali po zádech Nikolaje II a zároveň dávali peníze na jeho svržení. Pak poslali blahopřejný telegram Kerenskému a slíbili podporu generálu Kornilovi, aby ho svrhl. Pak se k moci dostali bolševici a „spojenci“ s nimi a s jejich nepřáteli nadále rokovali. Při vypuknutí ruské občanské války pomáhali Britové jak Bílým, tak na ně dávali bedlivě pozor, aby zajistili, že nakonec nezvítězí. To není nějaký druh mimozemské britské zákeřnosti a prolhanosti, napomáhá to jejich zájmům a jejich plánům. Hraním jak černými, tak bílými na jedné šachovnici lze vždy dát mat straně, která již není potřeba.

Vévoda Alexander Benckendorff

To vše přišlo později, ale aby byl plán „aliance“ zničit Rusko realizován, sir Grey srdečně hostil ruského velvyslance Benckendorfa po jeho setkání s německým velvyslancem. A tam zpíval jinou. 8. července šéf britského ministerstva zahraničí popsal vážnost situace, které Rusko čelí. Nepochyboval, že Rakousko zaútočí, a dokonce vyjádřil názor, že Rusko by mělo Srbsko bránit. Navíc velmi zdůrazňoval nepřátelství Německa vůči Rusku. Poukázal na to, že podle jeho znalostí se směr německých vojenských operací v případě konfliktu brzy přesune ze západu na východ. Edward Grey předvedl vynikající představení – když mluvil s německým velvyslancem, byl optimistou, s ruským byl sklíčeným pesimistou. Když se Benckendorf pokusil vykreslit situaci v lepším světle, Grey silně namítal a řekl, že „se mu nelíbí informace, které obdržel z Vídně“. „Situace je velmi vážná.“

Když zasel sémě pochybností v ruské vládě, 9. července britský ministr zahraničí sir Grey se opět setkal s německým velvyslancem Lichnowským. Pouhé tři dny předtím mu Grey naznačil, že Británie nebude do záležitostí na pevnině zasahovat, pokud nebude hrozit "zničení Francie". Aby si byli jistí, že postoj britské vlády pochopili, pokusili se Němci opětovně ověřit přesnost svého „dekódování“ náznaků ministra zahraničí. Stejně jako dříve mohl postoj Anglie zastavit pád evropského kontinentu do propasti. Co by respektovaný šéf britské diplomacie řekl? Pravděpodobně něco o důležitosti zachování míru a potřebě řešit konflikty mírovými prostředky, že?

Ne. Zaprvé, Grey mluvil zdlouhavě o mírumilovné náladě v Rusku. Obezřetný německý velvyslanec, v souladu se svými pokyny, se zeptal, jestli by Británie souhlasila s tím, že by působila jako zklidňující síla v případě rakousko-srbského konfliktu. Lord Lichowskyho ujistil, že „učiní vše, co je možné, aby zabránil válce mezi velkými mocnostmi“.

„Řekl jsem,“ napsal Grey ve svých pamětech, „že pokud rakouské akce proti Srbsku budou prováděny v rámci jistých omezení, bude, samozřejmě, relativně snadné přesvědčit Petrohrad, aby to toleroval.“ Zároveň velvyslanec zpravil Berlín, že „ze sira Greye vyzařoval optimismus“. Grey mluvil tak nadšeně a vášnivě, že to byla slova, která chtěla Němci slyšet. Toto velvyslanec napsal ve svém telegramu do Berlína:

„(Sir Grey) ujistil, že k tomu, co řekl 6., nemá co dodat a může jen zopakovat, že na jednu stranu byly uzavřeny dohody mezi Velkou Británií, Francií a Ruskem – ale na druhou stranu Velká Británie nevstoupila do žádných tajných závazných dohod týkajících se války v Evropě.“

Dále Grey řekl, „že Anglie chce mít ruce zcela volné“. Přeloženo z diplomatického jazyka to

znamená neutralitu Anglie v případě války!

Ale mohl sir Grey říct, že se v případě války Anglie netýkají žádné závazné dohody? Netvořili Rusko, Anglie a Francie alianci Entente?

Je zajímavé, že sir Grey řekl pravdu. Historici o tomto pokusu vyhnout se této podivné záležitosti nikdy nepsali. Faktem je, že:

Až do začátku první světové války nebyla aliance Entente ošetřena žádnou smlouvou!

Ve skutečnosti šlo o tři zcela oddělené dokumenty. První, mezi Anglií a Francií, blok Entente inicioval. Popravdě byl o Newfoundlandu, Západní Africe, Siamu a Egyptu! Není tam ani slovo o vojenských závazcích v případě války. Druhý, úmluva mezi Ruskem a Británií z r. 1907, rozdělovala sféry vlivu v Persii, Afghánistánu a Tibetu – nic mimo to, ani slovo o vojenských závazcích! Třetí dohoda, na které byla aliance Entente založena, byla mezi Francií a Ruskem a byla podepsána Alexandrem III. To byl jediný reálný dokument! Podle něj byli Francouzi nebo Rusové vázáni okamžitě vyhlásit válku jakékoliv mocnosti, která by napadla buď Rusko, nebo Francii. Ale tyto závazky vůči sobě navzájem se týkaly jen... Paříže a Petrohradu.

Skutečná alianční smlouva byla podepsána zeměmi Entente teprve až po začátku první světové války. Jaký je v tom rozdíl? Velký! Absence normální smlouvy umožnila Britům slibovat neutralitu, aby vyprovokovali Německo k válce, a zároveň slibovat pomoc Rusku. Pokud by aliance Entente byla vytvořena oficiálně, Němci by se chovali zcela jinak, protože nejistota ohledně postoje Londýna byla háčkem, na který se němečtí diplomaté chytili.

Francouzský velvyslanec v Rusku Maurice Paleologue svému britskému kolegovi siru Georgi Buchananovi tolik: „Trvám na klíčové roli, kterou Británie může hrát, aby zmírnila válkychtivost Německa, odvolávám se na názor zpřed čtyřmi dny, kdy imperátor Nikolaj řekl: „Německo by se nikdy neodvážilo zaútočit na sjednocené Rusko, Francii a Anglii, pokud by zcela nezešílelo.“

Samozřejmě, že by Německo nezaútočilo na tři super velmoci. To je důvod, proč Anglie přesvědčovala Němce, že nebudou stát proti třem mocnostem! Díky čemuž se Němci a Rakušané neobávali být neústupnými.

Tím začala dlouho očekávaná válka...